

Nekateri mladi protestirajo tako, da izginejo

Francesca Grilli *Nocoj bo odprtje mednarodnega festivala **Mladi levi**, ki nastaja pod okriljem **zavoda Bunker** in bo trajal do 26. avgusta*

Program so zasnovale kuratorke Mojca Jug, Lea Kukovičič in Klara Drnovšek Solina. Predstave, predavanja in debatne kavarne potekajo na različnih lokacijah v Ljubljani, od **Stare elektrarne do dvorane Športnega društva Tabor**. Že prvi dan festivala je bil poln predstav in dogodkov, od avdioperformansa Tima Etchellsa in Anta Hamptona ter nastopa igralca Gregorja Zorca, ki je izjemni pripovedovalec, do glasbene predstave Francesce Grilli.

IRENA ŠTAUDOHAR

Ko sem v preddverju dvorane Tabor, secesijske umetnine arhitekta Ivana Vurnika, čakala, da Francesca Grilli konča vajo, so iz dvorane odmevali čudoviti zvoki petja, ki je zvenelo skorajda angelsko. V predstavi *Zapis*, ki je minuli petek na *Mladih levih* doživela svetovno premiero, namreč nastopajo pevci. Italijanska umetnica Francesca Grilli, ki živi v Bruslju, se giblje med vizualno umetnostjo in performativnostjo gledališča, zanimajo jo človeški odnosi in dojemanje prihodnosti.

Lahko na začetku poveste kaj več o predstavi *Zapis*, saj ima zelo nenavadno ozadje in govori o ljudeh, ki živijo v ekstremni izolaciji?

Med pandemijo sva s pesnico Azzurro D'Agostino, ki je avtorica teksta, navezali stike z mladimi ljudmi, ki se imenujejo *hikikomori*. Beseda izhaja iz japonsčine in opisuje mlade, ki se ne zmorejo več soočiti z družbo in lastnim življenjem, zato se umaknejo iz sveta in so ves čas zaprti v sobi. Ta pojav je v sodobni Evropi čedalje bolj pogost in najbrž bo takšnih ljudi vse več. Spraševala sem se, kakšna bo družba, v kateri se ljudje več ne srečujejo, spoznavajo in pogovarjajo ... Že v času covida smo bili skoraj eno leto izolirani od drugih, toda nekateri mladi se zdaj zavestno odločijo za takšno osamitev. Pri mojem ustvarjanju me vedno zanimajo različne oblike protesta in hikikomori je, vsaj zame, oblika ekstremnega protesta. Namesto da bi se mladi borili proti temu, kar jih moti v družbi, je njihov boj drugačen, zelo abstrakten in absoluten – preprosto izginejo iz sveta, izgine

njihovo telo, njihova duša, njihova prisotnost.

Na neki način je to poetično dejanje, a po drugi strani je tak način življenja tudi ekstremen. Sama se še dobro spomnim različnih protestov in demonstracij, ki so se nekoč dogajali v Italiji, od protestov sindikatov do protestov proti korupciji, takrat so se ljudje še borili za svoje pravice ali proti vladi, del mlajše generacije pa protestira in se bori tako, da se umakne iz sveta.

Živijo tudi brez interneta?

Obstaja ekstremna oblika, ko so hikikomori tudi brez internetne povezave, a večina jih živi tako, da vse dni igrajo računalniške igrice. To je njihov edini stik z zunanjim svetom. Prav tako recimo ne jedo skupaj z družino in prijatelji, ampak sami v svoji sobi. Z enim od njih, Italijanom, sva bili z Azzurro več kot eno leto v stiku in z njegovo pomočjo sva navezali stike še z drugimi, drugače jih je zelo težko najti, saj zavračajo vsakršne pogovore. Fant, s katerim sva govorili, je bil v procesu odvajanja od takšnega načina življenja in najprej sva govorili z njegovim psihiatrom. Tekst, ki ga poslušate v predstavi, je sestavljen iz posnetkov naših pogovorov, njegovih razmišljanj in iz domačih nalog, ki jih je moral napisati.

Kakšne so bile te domače naloge?

Prosili sva ga, na primer, naj opiše vse, kar vidi okoli sebe. Njegov kozmos je namreč njegova soba. Predmeti, ki jih je opisoval, so pokrajina, v kateri živi.

V kakšnem jeziku je tekst?

V angleščini in slovenščini, in ker je ena od pevk iz Ukrajine, poje v svojem jeziku, prav tako se mešata nemški in hrvaški jezik. Izbrala sem pevce, ki so stari od 18 do 26 let. Prav v teh letih se ponavadi prvič resno soočimo z družbo; iščemo službo, gremo na fakulteto, najdemo nove prijatelje, prevzamemo odgovornost za svoja dejanja in preiščljamo o sebi in svoji prihodnosti. Ko sem vprašala fanta, s katerim sva sodelovali, koliko je star, je povedal, da ima 26 let, a da verjame, da jih ima 18. Hikikomori o sebi vedno trdijo, da so stari 18 let, tako se na

neki način zamrznejo v času in se za vedno mladi odrežejo od sveta.

Ste zadovoljni s pevci, ki ste jih izbrali v Sloveniji?

Zelo so dobri. Sodelovali smo tudi s skladateljem, ki je ustvaril glasbo, in z dirigentom zborovskega petja. Ko smo pevce izbrali, smo imeli z njimi šest tednov trajajočo delavnico. Ko bomo s predstavo gostovali po svetu, bomo vedno sodelovali z lokalnimi pevci in vsakič jih bomo izbrali na novo. To se mi zdi zelo pomembno, saj je tako tudi predstava vedno drugačna.

Pomemben je tudi prostor, v katerem se zgodi predstava.

Zelo. Dvorana Tabor se mi zdi izjemna. Ko pevci pojejo, so na balkonih dvorane, nad gledalci. Tako sem hotela opisati njihovo krhkost, saj lahko vedno padejo v globino, kar se sicer ne zgodi, a potencialni padec je metafora tega, da so na robu. To, da so na višini, lahko predstavlja tudi misel na samomor ali to, da se vržejo nazaj v življenje. Pevci pojejo v dokaj neudobnih položajih.

Zakaj ste izbrali petje?

Kadar pomislimo na zbor, pomislimo na skupino ljudi, ki si deli čudovito izkušnjo. Tukaj pa vseh devet pevcev nastopa ločeno od drugih, vsak je na svojem balkonu, kar pomeni, da je to zbor posameznikov, kar je kontraktorno. Tako kot hikikomori govorijo o družbi, ampak o družbi posameznikov. Včasih pojejo skupaj, drugič vsak zase in ne slišijo drug drugega. To je zgodba o tem, kako živeti v osebnem svetu in kako se včasih odpreti, kako se pojaviti in izginiti.

Nekoč so prav pri teh letih mlade iniciirali v družbo, stara plemena so to naredila s pomočjo ritualov, v času renesanse so morali osemnajstletniki sami na dolgo potovanje, prejezdili so neznanne dežele, se srečevali s tujci in se potem – drugačni – vrnili domov.

Zdaj pa ti mladi, o katerih govori predstava, družbo zapuščajo. Ostajajo otroci. Mislim, da se mnogo mladih po pandemiji ni

pobralo, da se je vanje nase-lil strah, da so tesnobni in se sprašujejo, kako se bodo sploh še znašli v svetu. Mlajša generacija živi pod velikim pritiskom. V predstavi je trenutek, ko nastopajoči gledalcem postavljajo vprašanja, ki se jim ponavadi izogibamo: *Koliko si star?, Imaš otroke?, Bi rad imel partnerja?, Kako se vidiš v prihodnosti?* Ta vprašanja so na prvi pogled človeška, a lahko jih dojamemo tudi kot nekakšen družbeni pritisk.

Filozof Pascal je dejal: 'Vsa človekova nesreča izvira iz tega, da ne zna ostati v sobi.' Ta njegov stavek je navdihnil res lep esej Paula Austerja o samoti. A tu je podoba človeka v sobi povsem drugačna.

Ko je Pascal napisal to lepo misel in tudi, ko jo je razvijal Paul Auster, je bil svet drugačen. Zdaj se spoprijemamo s popandemičnim svetom, ki ni preveč optimističen.

Ker že čutimo posledice globalnega segrevanja in ker o prihodnosti premišljamo zelo pesimistično, se zdi, da ti mladi ljudje na neki način vadijo, da bomo – kot prikazujejo filmi o apokalipsi – nekoč preživeli le, če bomo izolirani drug od drugega, vsak se bo sam boril za preživetje.

Razlika med našo in njihovo generacijo je prav v dojemanju prihodnosti. Za nas je bila priho-

dnost nekaj lepega, povezana je bila s pričakovanjem, zdaj je težka in grozljiva. Strah nas je, kaj se bo zgodilo, namesto vznemirjenja je v zraku tesnoba.

V svojih umetniških delih se ukvarjate z različnimi generacijami – v prvih performansih ste sodelovali s starejšimi, v predstavi *Iskre*, ki je pred nekaj leti gostovala na *Mladih levih*, pa ste povabili k sodelovanju otroke, ki so gledalcem prerokovali iz dlani.

Zanima me, kako soočiti različne generacije, prav tako se veliko ukvarjam s konceptom preteklosti in prihodnosti – s potovanjem v času. Performans *Iskre* je na primer govoril o tem, kako lahko najmlajši odraslim napovedujejo prihodnost. Tudi v tej predstavi me zanima prihodnost, a na drugačen način in z drugega zornega kota. Predstava ima odprti konec, ne opisuje le tesnobe, ampak hkrati ponuja tudi upanje – uči nas, kako gledati nebo, kako ne razmišljati samo o tem, kar vidimo, ko pogledamo horizont, ampak tudi o tem, kako se ozreti navzgor.

Gledalci med predstavo gledajo navzgor v pevce, ki so na balkonih?

Lahko sedijo, lahko ležijo, ampak gledajo navzgor, to je simbolična drža telesa. Kajti padec se je na neki način že zgodil in to je bil naš padec, mi, gledalci, smo

na tleh, pevci pa so visoko na balkonih.

Ob tem sem se spomnila na sliko umetnika Yvesa Kleina *Skok v praznino* iz leta 1960.

Imate prav. To je res lepa fotografija in spominja na občutje predstave.

Bili ste tudi predstavnic Italije na *Beneškem bienalu*. Kakšno je bilo vaše umetniško delo?

Sem vizualna umetnica, a se veliko ukvarjam s performansom. Leta 2011 sem s svojim projektom nastopila na bienalu, šlo je za instalacijo, v kateri so kar šest mesecev nastopale performerke, ki so pele pred velikanskim zidom, ki jim je v odmevu 'vračal' petje oziroma je odmeval nazaj.

Očitno je glas nekaj, kar vas zelo zanima?

Glas in pripovedovanje zgodbe. Glas me zanima, ker je človekov izraz tega trenutka. A zdaj me bolj zanimajo zgodbe, odpete zgodbe. Prav zato sem začela sodelovati z Azzurro D'Agostino, ki je pesnica, ker me zanimajo besede, stavki ...

Menite, da poezija na drugačen način pripoveduje zgodbe kot proza?

Všeč mi je odnos pesnika do objekta ali subjekta, ki je popolnoma drugačen od dramatika in pisatelja.

Francesca Grilli je italijanska vizualna umetnica, ki se na *Mladih levih* predstavlja z glasbeno predstavo *Zapis*.
FOTO UMBERTO N. NICOLETTI